

7. Kurnosova, S. A. (2008). *Vospitanie emotsionalnoy otzivchivosti k prirode u mladshih shkolnikov*. [Education of emotional responsiveness to nature in primary school children]. Moscow.
8. Pavlova, T. N. (1997). *Bioetika v vyisshey shkole*. [Bioethics in high school]. Moscow.
9. Potter, V. R. (2002). *Bioetika: most v budushee*. [Bioethics: a bridge to the future]. Kyiv.
10. Suhomlinskiy, V. A. (1967). *Trudnyie sudbyi*. [Hard fates]. Moscow.
11. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Sertse viddaiu ditiam*. [I give my heart to the children]. Kyiv.
12. Sukhomlyns'kyu, V. O. (2016). *Ya rozpovim vam kazku ... Filosofiya dlya ditey*. [I will tell you a fairy tale ... Philosophy for children]. Kharkiv.
13. Tolstoy, L. (1911). *Na boyne. (Iz «Pervoy stupeni»)*. [On slaughter: (From «the First stage»)]. Moscow.
14. Tolstoy, L. (2009). *Put zhizni*. [Path of life]. Moscow.
15. Shamigulova, O. A. (2007). *Pedagogicheskie usloviya vospitaniya emotsionalno-tsennostnogo*

otnosheniya k okruzhayushchemu miru. [Pedagogical conditions of emotional-value attitude to the world]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СУХОМЛИНСЬКА Леся Віталіївна – науковий співробітник ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: історія освіти, порівняльна педагогіка, педагогічна спадщина В. Сухомлинського.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SUKHOMLYNSKA Lesia Vitaliivna – researcher in DNPB of Ukraine named after V. O. Sukhomlynskyi.

Circle of scientific interests: history of education, comparative education, pedagogical heritage of V. Sukhomlynskyi.

*Дата надходження рукопису 17. 06. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов*

УДК 37:929(093.3)

ТРИФОНОВА Олена Михайлівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізики та методики її викладання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID ID: 0000-0002-6146-9844
e-mail: olenatrifonova82@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ТЕХНОГЕННО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. «Далеко не кожний стане вченим, письменником, артистом, далеко не кожному судилося винайти порох, але майстром своєї справи повинен стати кожний – це найважливіша умова всебічного розвитку особистості» [12, с. 159].

Ця теза В. О. Сухомлинського є як ніколи актуальною в умовах розвитку сучасного техногенно-інформаційного суспільства. Суспільства, яке збагачується науковими фактами і відкриттями у десятки разів швидше, ніж це було ще 50 років тому. За цих умов забезпечення становлення успішної особистості є одним з пріоритетних завдань закладів освіти XXI століття.

Стрімкі тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та хмарних сервісів у XXI столітті визначають необхідність перегляду організації освітнього процесу на всіх етапах його здійснення. Освіта має працювати на випередження і відповідати тенденціям розвитку суспільства в майбутньому. В Україні, розуміючи загальноосвітні тенденції інформатизації

суспільства, на законодавчому рівні приділяють увагу становленню та розвитку нового освітнього середовища (ОС), основними характеристиками якого мають стати: доступність, відкритість, мобільність, науковість.

Впровадження інформатизації в освітній процес закладів загальної середньої освіти регламентується Законом України «Про освіту» (2017), Законом України «Про загальну середню освіту» (1999), Національною доктриною розвитку освіти (2002), Указом Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010), Національною стратегією розвитку освіти на період до 2021 року (2013), які спрямовують на поліпшення якості освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства та широкого застосування ІКТ та хмарних технологій в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення та розвитку сучасного ОС приділяли увагу В. Ю. Биков, Ю. О. Жук, В. В. Лапінський, С. Г. Литвинова, В. М. Мадзігон, І. Ю. Регейло, М. І. Садовий,

В. В. Слюсаренко, Л. П. Суховірська, В. П. Сергієнко, В. Д. Шарко та ін. [9; 10]. При цьому досить цікавим з педагогічної точки зору і мало дослідженим є питання значення науково-педагогічної спадщини видатних педагогів ХХ ст. для становлення та розвитку ОС у ХХІ ст.

Мета статті: дослідити значення науково-педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського для становлення та розвитку сучасного освітнього середовища в умовах техногенно-інформаційного суспільства ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення наукового потенціалу держави безпосередньо пов'язано з розвитком вітчизняної наукової думки, яку здійснюють вчені-дослідники. На нашу думку, вивчення наукових, культурних, педагогічних досягнень вітчизняних учених дає можливість формувати в учнів закладів загальної середньої освіти стиль навчання у вигляді дослідження закономірностей. Тоді простежується не лише становлення особистостей науковців, а й виділяються основні моменти, якості, які згодом можуть допомогти молоді визначитися у визначенні наукових інтересів, організації своєї діяльності, власному виборі подальшого професійного становлення та розвитку [8].

Восени 2018 року вся світова педагогічна спільнота відзначає 100-річчя з дня народження Василя Олександровича Сухомлинського – видатного педагога, новатора своєї справи, директора школи, члена-кореспондента АПН РРФСР, Героя соціалістичної праці. Дослідження його спадщини і нині є актуальним, бо він набагато випереджав час і це ще тоді помітили у Німеччині, на Кубі, в Китаї. У зв'язку з цим обрано проблематику даного дослідження.

Ми поділяємо думку В. Г. Кременя [4, с. 14], що «В. О. Сухомлинський значно випередив свій час і зумів продемонструвати зразки педагогічної мудрості, які мають велике значення не тільки для практики сьогодення, а й для сучасної педагогічної науки. Його ідеї відповідають загальноцивілізаційним тенденціям розвитку, що все більше утверджуються і в Україні».

Проблемою висвітлення питань про ОС в науковій спадщині В. О. Сухомлинського займалися дочка вченого Ольга Василівна Сухомлинська, Н. А. Калініченко [2], М. В. Ісаєва [1], М. В. Климович [3], І. М. Мельник [5], М. П. Семенюк [5] та ін., але при цьому не було приділено належної уваги значенню педагогічних здобутків Василя Олександровича для становлення та розвитку сучасного ОС в умовах техногенно-інформаційного суспільства ХХІ століття.

Поділяємо думку педагога-мислителя (В. О. Сухомлинського) про те, що важливим є

«створення середовища, необхідного для нормального розвитку життєвих явищ, керування цим середовищем» [13, с. 108]. Василь Олександрович значну увагу в своїх дослідженнях приділяє проблемі науково-естетичного розвитку і тут зазначає: «... досліджуючи проблему естетичного розвитку ми не могли відійти ні на крок від такого важливого завдання, як формування діючих відносин з навколишнім природним і суспільним середовищем. А ці відносини є сферою морального виховання. Проблема естетичних інтересів, запитів, потреб розкрилася перед дослідником в її тісному взаємозв'язку з моральною серцевиною особистості. Відкрилася нова грань проблеми естетичного й разом з тим проблеми морального виховання – морально-етична культура бажань, прагнень, а звідси й потреб» [11, с. 61].

Як показують дослідження М. І. Садового [6], який є очевидцем впровадження педагогічної системи В. О. Сухомлинського у практику шкільного життя, вчений підкреслював, що значну увагу при формуванні сприятливого для розвитку всіх граней особистості школяра ОС слід приділяти системному підходу, що пояснює закономірності зв'язків у педагогічних процесах. Такий підхід реалізовано у проведенні психолого-педагогічного семінару в Павлишській середній школі. Семінар формувалася як єдине ціле з іншими планами і завданнями. Протягом попереднього року, на основі аналізу діяльності школи формувалися теми для психолого-педагогічних досліджень, визначалися вчителі-виконавці досліджень. Василь Олександрович особисто розробляв проекти тем дослідження, обговорював з учителем обрану тему, формував з нього дослідника. Учитель-дослідник готував анкети, тести, питання для бесід за конкретною програмою. У такий спосіб формувалася психолого-педагогічний науковий матеріал, який аналізувався, узагальнювався, робились висновки. Дев'ять таких семінарів за початковий рік склали дослідницьку проблему як систему. Розглядаючи особистість як складну природну систему вчений говорить про системні виховні впливи на неї, щоб сформувати її цілісною, свідомою, гармонійною. Тоді ціннісно-змістова та аксіологічна орієнтації будуть складати механізм становлення свідомості особистості. Дослідження передбачали напрямки вивчення інших проблем виховання гармонійно розвинутої особистості.

Все це створювало неповторне середовище для розвитку особистості школярів. Вражає, що Василь Олександрович приділяв увагу кожній дрібниці. Зі спогадів

М. І. Садового [6, с. 306]: «Пам'ятаю першу зустріч з директором школи. П'ятнадцятого серпня, а огорожа навколо школи нібито щойно пофарбована, на подвір'ї ні соринки, класні кімнати мають приємний привабливий вигляд і у кожній велика картина присвячена батькам та дідусям, матерям та бабусям односельців. Соромно у такому класі одержати зауваження чи байдикувати, бо односельці оцінюють твою працю».

Проведені нами дослідження показали, що у Павлишській школі освітній процес будувався на положенні про неповторність кожної дитини [14], а відповідно запроваджувались інші підходи. Василь Олександрович писав, що «У практиці своєї виховної роботи ми виходимо з того, що людина неповторна...» [11, с. 284]. І саме виходячи з цієї, однієї з основних тез своєї педагогіки, В. О. Сухомлинський намагався організувати таке ОС, яке забезпечило учням найширші можливості для власної самореалізації. Атмосфера Павлишської школи і нині залишається гостинною, яка надихає майбутніх педагогів у досягненні нових вершин у їх професійній діяльності.

В. О. Сухомлинський джерелами думки вважав «природу, працю, моральну красу людської поведінки, книгу і творчість...» [11, с. 477], тобто все те, що сьогоднішні педагоги об'єднують під поняттям «освітнє середовище». Ми погоджуємось з В. О. Сухомлинським, що зазначені ним ресурси інформації були і залишаються актуальними. Але техногенно-інформаційне суспільство ХХІ століття вимагає додати до них ще Інтернет, як узагальнену глобалізовану систему збору, накопичення та передачі інформації.

Стрімке проникнення цієї мережі у всі сфери життя людини (освітній процес не є виключенням) вимагає удосконалення і доповнення ідей про середовищний підхід. Хмарні сервіси дають змогу значно розширити можливості реалізації відкритого освітнього середовища, ідеї про яке були закладені ще в працях В. О. Сухомлинського.

Особливістю сучасного ОС стає те, що на зміну традиційним засобам навчання приходять нові, серед яких чільне місце займають гаджети (мультимедійні дошки, планшети, смартфони, ноутбуки) з вільним доступом до мережі Інтернет. Це вимагає трансформації ідей В. О. Сухомлинського про комфортне освітнє середовище в умовах стрімкої технологізації та інформатизації суспільства, і як підсумок створення хмаро орієнтованого ОС як з кожної навчальної дисципліни [7], так і закладу освіти вцілому.

Розроблене нами хмаро орієнтоване освітнє середовище навчання одного з розділів фізики [7] в руслі ідей Василя Олександровича

і є основою високопродуктивних технологій ХХІ століття.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. У даному ОС (рис. 2) на зміну запропонованим В. О. Сухомлинським джерелам інформації «природа, праця, моральна краса людської поведінки, книга і творчість...» [11, с. 477] прийшли нові: хмарні сервіси і програмне забезпечення, але і в цьому високо технологічному середовищі важливими залишаються особистість учня, батьків, вчителя.

Отже, педагогічні ідеї Василя Олександровича залишаються актуальними і в ХХІ столітті та знаходять свою реалізацію в шкільній практиці, але вже в умовах хмаро орієнтованого освітнього середовища. Так як техногенно-інформаційне суспільство невинно розвивається, то неперервного удосконалення потребує і освітнє середовище, зокрема і на основі науково-педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського, що і визначає перспективи подальших розробок.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ісаєва Марина Освітньо-виховне середовище в творчій спадщині В. Сухомлинського / М. Ісаєва. – Харків. – Режим доступу: <http://clc.to/wK9AmQ>. (Дата звернення: 17.07.18).
2. Калініченко Н. А. Вплив В. О. Сухомлинського на формування освітнього середовища (70-80-ті роки ХХ століття) / Н. А. Калініченко // Наукові записки. – Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123 (I). – С. 50–56.
3. Климович М. В. Ідея середовищного підходу в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / М. В. Климович. – Режим доступу: <http://clc.to/MwMJKQ>. (– Дата звернення: 17.07.18).
4. Кремень В. Г. Василь Олександрович Сухомлинський і сучасна педагогічна наука / В. Г. Кремень // Педагогічний вісник. – 2013. – № 2-3. – С. 14–16.
5. Мельник І. М. Система цільового середовища за В. О. Сухомлинським [Електронний ресурс] / І. М. Мельник, М. П. Семенюк. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/vchu/N132/N132p096-101.pdf. (– Дата звернення: 17.07.18).
6. Садовий М. І. Діяльнісний та системний підхід у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського // Наукові записки – Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123, Т. II. – С. 304–308.
7. Садовий М. І. Методика формування уявлень про сучасну наукову картину світу в хмаро орієнтованому навчальному середовищі / М. І. Садовий, О. М. Трифонова, М. В. Хомутенко // Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки. – 2016. – С. 8–16.

8. Садовий М. І. Розкриття здобутків вітчизняних учених як основа формування історико-культурного освітнього середовища у навчанні фізики в загальноосвітніх навчальних закладах / М. І. Садовий, Л. П. Суховірська, О. М. Трифонова // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. – Серія № 5. – 2013. – Вип. 40. – С. 201–206.

9. Садовий М. І. Формування експериментально-орієнтованого навчального середовища вивчення фізики / Садовий М. І., Слюсаренко В. В., Трифонова О. М., Хомутенко М. В. // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2014. – II(16), Issue: 33. – P. 79–84. – Режим доступу: http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/ped_psy_ii16_issue_33.pdf. (– Дата звернення: 01.06.18).

10. Суховірська Л. П. Ресурсний підхід до методики навчання фізики в загальноосвітніх навчальних закладах дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02: захищена 05.10.17 / Суховірська Людмила Павлівна; Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кропивницький, 2017. – 382 с.

11. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: [в 5-ти томах] / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 1. – С. 59–637.

12. Сухомлинський В. О. Праця – основа всебічного розвитку людини / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. / редкол.: О. Г. Дзверін та ін. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 5. – 1977. – С. 145–159.

13. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 419–654.

14. Трифонова О. М. Сучасна концепція всебічно-розвиненої особистості й В. О. Сухомлинський / О. М. Трифонова // Наукові записки. – Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123, Т. II. – С. 352–356.

REFERENCES

1. Isayeva, M. *Osvitn'o-vykhovne seredovyshe v tvorchiy spadshchyni V. Sukhomlyns'koho*. [Educational and educational environment in the creative heritage of V. Sukhomlynsky]. Kharkiv. Retrieved from <http://clc.to/wK9AmQ>

2. Kalinichenko, N. A. (2013). *Vplyv V. O. Sukhomlyns'koho na formuvannya osvitm'oho seredovyshecha (70-80-ti roky KHKH stolittya)*. [Influence of V.O. Sukhomlynsky on the formation of an educational environment (70-80s of the 20th century)]. Kirovograd.

3. Klymovych, M. V. *Ideya seredovyshechnoho pidkhodu v pedahohichniy spadshchyni V. O. Sukhomlyns'koho*. [The idea of an environmental approach in the pedagogical heritage of V. O. Sukhomlynsky] Retrieved from <http://clc.to/MwMJKQ>

4. Kremen', V. H. (2013). *Vasyl' Oleksandrovych Sukhomlyns'kyu i suchasna pedahohichna nauka*. [Vasyl Oleksandrovich Sukhomlynsky and modern

pedagogical science]. Kyiv.

5. Mel'nyk, I. M., Semenyuk, M. P. *Systema tsil'ovoho seredovyshecha za V. O. Sukhomlyns'kym*. [System of the target environment for V. O. Sukhomlynsky]. Retrieved from www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/vchu/N132/N132p096-101.pdf

6. Sadovyy, M. I. (2013). *Diyal'nisnyy ta systemnyy pidkhid u pedahohichniy spadshchyni V. O. Sukhomlyns'koho*. [Activity and system approach in pedagogical heritage V.O. Sukhomlynsky]. Kirovograd.

7. Sadovyy, M. I., Tryfonova, O. M., Khomutenko, M. V. (2016). *Metodyka formuvannya uyavlen' pro suchasnu naukovu kartynu svitu v khmaro oriyentovanomu navchal'nomu seredovyshechi*. [Method of formation of representations about the modern scientific picture of the world in a cloud-based learning environment]. Cherkassy.

8. Sadovyy, M. I., Sухovir'ska, L. P., Tryfonova, O. M., (2013). *Rozkryttya zdo butkiv vitchyznyanykh uchenykh yak osnova formuvannya istoriko-kul'turnoho osvitm'oho seredovyshecha u navchanni fizyky v zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh*. [Disclosure of the achievements of domestic scientists as a basis for the formation of historical and cultural educational environment in the teaching of physics in general education institutions]. Kyiv.

9. Sadovyy, M. I., Slyusarenko, V. V., Tryfonova, O. M., Khomutenko, M. V. (2014). *Formuvannya eksperymental'no-oriyentovanoho navchal'noho seredovyshecha yvchennya fizyky*. [Formation of an experimentally-oriented learning environment for the study of physics]. Kyiv.

10. Sухovir'ska, L. P. (2017). *Resursnyy pidkhid do metodyky navchannya fizyky v zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh*. [Resource approach to the methodology of teaching physics in general education institutions]. Kropyvnyts'kyi.

11. Sukhomlyns'kyu, V. O. (1976). *Vybrani tvory: [v 5-ty tomakh]*. [Selected Works: [in 5 volumes]] Kyiv.

12. Sukhomlyns'kyu, V. O. (1977). *Pratsya – osnova vsebichnoho rozvytku lyudyny*. [Labor is the basis of a comprehensive human development]. Kyiv.

13. Sukhomlyns'kyu, V. O. (1976). *Sto porad uchytelvi*. [One hundred tips for the teacher]. Kyiv.

14. Tryfonova, O. M. (2013). *Suchasna kontsepsiya vsebichno-rozvyvnenoyi osobystosti y V. O. Sukhomlyns'kyu*. [Contemporary concept of a fully developed personality and V. O. Sukhomlynsky]. Kirovograd.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТРИФОНОВА Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія та методики навчання фізики та технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TRYFONOVA Olena Mykhaylivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Physics and Methods of Teaching of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of research interests: theory and methodology of teaching of physics and labor training.

Дата надходження рукопису 17. 06. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор М. І. Садовий

УДК 37.091.4

ФІЛОНЕНКО Оксана Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: oksana.filonenko02@gmail.com

ЕТАПИ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вивчення доробку В. Сухомлинського як вченого та педагога в історичній ретроспективі має тривалі хронологічні межі та є якісно-динамічним процесом. Розгляд його творчої діяльності в діахронії приводить сучасну педагогічну науку до розуміння усієї глибини значення для нашої держави науково-педагогічної спадщини видатного педагога, яка містить і теоретичні, і прагматично-педагогічні аспекти [2, с. 24].

Велика кількість історико-педагогічних досліджень учених з окремих аспектів педагогічної системи видатного педагога привели до групування педагогічної спільноти навколо спадщини В. Сухомлинського, наслідком чого стало виникнення та діяльність наукових шкіл: Уманської наукової школи «В. О. Сухомлинський і школа ХХІ ст.» (керівник В. Кузь); Київської наукової школи при лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України (керівник Л. Бондар); наукової школи «Українська асоціація Василя Сухомлинського» (керівник О. Савченко); Уральської асоціації «Василь Сухомлинський» (очолює В. Риндак); наукової школи «Всекитайська Асоціація Василя Сухомлинського» (очолює Ван Гао); «Міжнародне товариство послідовників В. Сухомлинського» (Німеччина, Марбург). Представники вищезазначених наукових шкіл підготували основний масив ґрунтовних досліджень окремих складових педагогічної системи В. Сухомлинського, тож вони значною мірою визначають історіографічний контур нагромаджених наукою знань про педагогічний доробок видатного педагога.

Суттєве значення в історико-педагогічній науці має сьогодні проблема періодизації розвитку будь-яких явищ, тобто визначення певних періодів. Це положення є досить важливим для нашого дослідження. Глибокого

вивчення потребують питання, пов'язані з періодизацією та освоєнням педагогічної спадщини В. Сухомлинського, адже спадщина видатного педагога, одна з найбільш складних, комплексних і багаторівневих проблем наукового знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З'ясовано, що спроби осмислити і розробити підходи до періодизації та освоєння педагогічної спадщини В. Сухомлинського здійснили Ю. Новгородська, О. Сараєва, О. Сухомлинська, О. Чернишов та ін. Розроблена ними періодизація розвитку сухомлиністики дала можливість окреслити закономірності її розвитку, прослідкувати загальні тенденції, цілі звертання вітчизняних дослідників до спадщини видатного українського педагога.

Мета статті – огляд та аналіз історико-педагогічних праць, в яких висвітлюється етапи вивчення педагогічної спадщини В. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім зазначимо, що «періодизація», тобто розподіл історико-педагогічної дійсності на періоди, є неодмінним засобом пізнання будь-яких історичних явищ чи процесів. Як слушно з цього приводу зазначає академік О. Сухомлинська, проблема періодизації – одна з найголовніших наукових проблем, особливо гуманітарної сфери: від того, що береться за основу періодизації, який контекст вкладаємо в той чи інший період, що виступає рушійною силою зміни періоду, відбувається розгортання певного науково-дослідницького поля. Чітка періодизація допомагає зрозуміти структурні особливості науки, генезис та еволюцію її ідей, концепцій, методів, тенденцій розвитку; полегшує виявлення її внутрішніх закономірностей, дає можливість наукового узагальнення [10, с. 37–54].